

Minimalny wiek emerytalny w Polsce musi zostać podwyższony, szczególnie kobiet rp.pl, (30.01.2023)

Minimalny wiek emerytalny w Polsce trzeba podnieść, szczególnie dla kobiet, jeśli chcemy uniknąć głodowych emerytur – uważa większość ekonomistów. Ale sensowną reformę trudno sobie dzisiaj wyobrazić.

Minimalny wiek emerytalny w Polsce musi zostać podwyższony. Dotyczy to w szczególności kobiet, które dziś nabywają uprawnienia emerytalne na ogół o pięć lat wcześniej niż mężczyźni. Ale przedstawiciele obu płci będą musieli co do zasady pracować dłużej niż dziś mężczyźni. I nie chodzi o to, że taka zmiana poskutkowałaby wzrostem aktywności zawodowej Polaków, łagodząc problem z dostępnością rąk do pracy, ani też o to, że bez niej „ZUS zbankrutuje”. Wyższy wiek emerytalny leży po prostu w interesie przyszłych emerytów, którzy przy utrzymaniu obecnych regulacji musieliby się pogodzić z niskimi świadczeniami. I choć sam ten fakt stwarza bodźce do wydłużenia aktywności zawodowej, nie są one wystarczająco silne. Takie wnioski płyną z naszej sondy wśród szerokiego grona ekonomistów, uczestników panelu eksperckiego „Rzeczpospolitej”.

Reklama

Potrzeba równości

Przed wszystkim ekonomiści nie widzą powodów, aby minimalny wiek emerytalny był nadal niższy dla kobiet niż dla mężczyzn. Z tezą, że dla obu płci wiek nabycia uprawnień emerytalnych powinien być ustalony na tym samym poziomie, zgodziło się aż 95 proc. spośród 42 uczestników tej rundy naszego panelu eksperckiego, w tym 45 proc. zgodziło się zdecydowanie. Co znamienne, nikt nie udzielił odpowiedzi przeciwnej. Taka jednomyślność ekonomistów to rzadkość (w ponaddwuletniej historii naszego panelu tylko jedna teza spotkała się ze 100-proc. akceptacją: ta, że bilans korzyści i kosztów gospodarczych z tytułu członkostwa Polski w UE jest jednoznacznie pozytywny).

– Niższy obecnie wiek emerytalny kobiet jest nie tylko anachronizmem, ale przede wszystkim działa przeciwko ich interesowi. Coraz częściej dostrzegane jest, że prowadzi to do niskich emerytur kobiet. Rzadziej dostrzegane jest, że ogranicza też ich możliwości zawodowe w zaawansowanej fazie ich życia zawodowego na skutek ich krótszej w porównaniu z mężczyznami perspektywy zawodowej (mniejsze możliwości awansu organizacyjnego i płacowego). Emerytury kobiet są więc niższe nie tylko dlatego, że krócej na nie oszczędzają, ale dodatkowo dlatego, że mniej zarabiają w tym okresie kariery zawodowej, w którym zarabia się na ogół lepiej – tłumaczy prof. Marek Góra ze Szkoły Głównej Handlowej, współautor reformy emerytalnej z końca lat 90. XX w.

– Kryterium płci oznacza de facto dyskryminację ze względu na płeć, jest formą wywierania nacisku na wycofywanie się kobiet z rynku pracy, skutkuje niższymi

emeryturami kobiet oraz prowadzi do pogłębienia problemu ubóstwa – dodaje dr hab. inż. Aleksandra Parteka, profesor Politechniki Gdańskiej.

Reklama

Jak zauważa dr hab. Łukasz Goczek, profesor na Wydziale Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego, ze względu na brak argumentów na rzecz zróżnicowania wieku emerytalnego względem płci, w całej UE dąży się do jego wyrównania. – Spośród krajów UE tylko w Polsce wiek emerytalny nie został docelowo zrównany dla kobiet i mężczyzn. Można jednak rozważyć rozwiązanie z Czech i Słowacji, gdzie wiek emerytalny uzależniony jest od liczby dzieci – podkreśla, przypominając, że tradycyjnie prawo do krótszej pracy było postrzegane jako rekompensata dla kobiet za pełnienie funkcji opiekuńczych w rodzinie.

Trzeba, ale się nie da

Większe kontrowersje budzi kwestia poziomu, do którego powinien zostać doprowadzony minimalny wiek emerytalny kobiet i mężczyzn, i w jakim horyzoncie czasowym powinno to nastąpić. Z tezą, że „minimalny wiek emerytalny w Polsce w ciągu kilku lat należy podwyższyć co najmniej do 67 lat”, zgodziło się blisko 67 proc. ankietowanych przez nas ekonomistów, przy czym tylko 19 proc. zgodziło się zdecydowanie. Przeciwnego zdania było 17 proc. uczestników sondy, spory był też odsetek niezdecydowanych.

– Za podwyżką przemawiają przede wszystkim zachodzące procesy demograficzne: wydłużanie się średniej długości życia, starzenie się ludności, obniżenie się rozrodności itp. Brak zmian minimalnego wieku emerytalnego oznacza ignorowanie tych procesów. Konsekwencją będzie pogarszanie jakości systemu zabezpieczenia emerytalnego, w szczególności niskie emerytury – przekonuje prof. Marian Gorynia z Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, prezes Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego.

Poparcie dla tezy, że minimalny wiek emerytalny nad Wisłą powinien zostać doprowadzony do 67 lat, byłoby większe, gdyby nie to, że sprecyzowaliśmy termin takiej zmiany. – Prawo do świadczeń emerytalnych na ustawowo określonych zasadach ma charakter prawa nabytego, co oznacza, że wszelkie szybkie zmiany na niekorzyść przyszłych emerytów wydają się w tym obszarze wykluczone. Każda reforma podnosząca wiek emerytalny będzie musiała zostać wprowadzona stopniowo, a co za tym idzie, efektywne podniesienie minimalnego wieku emerytalnego do 67 lat nie nastąpi „w ciągu kilku lat”. Taki stopniowy charakter miała reforma wprowadzona w 2012 r., zgodnie z którą minimalny wiek emerytalny dla kobiet na poziomie 67 lat dotyczyłby kobiet urodzonych po 1973 r. – przypomina dr hab. Michał Myck, szef Centrum Analiz Ekonomicznych CenEA.

W podobnym duchu wypowiada się Piotr Lewandowski, prezes Instytutu Badań Strukturalnych. – Zgadzam się co do długookresowego, docelowego poziomu 67 lat, ale osiągnięcie takiego wieku emerytalnego dla kobiet i mężczyzn w „kilka lat” jest nierealistyczne. Tempo podnoszenia wieku emerytalnego zaproponowane w reformie z 2012 r. było sensowne – mówi.

Bodźce nie wystarczą

Wpływ na wyniki naszej sondy mogła mieć wysoka temperatura politycznego sporu o wiek emerytalny. Wypowiedzi ekonomistów, którzy opowiadają się za podwyższeniem tego wieku, obóz rządzący chętnie wykorzystuje w prowadzonej już kampanii wyborczej, ostrzegając wyborców, że zmiana władzy oznaczałaby podwyżkę wieku emerytalnego. Lider Platformy Obywatelskiej Donald Tusk zadeklarował już, że „sprawa jest zamknięta” i w razie wygranej PO w jesiennych wyborach parlamentarnych podwyżki wieku emerytalnego nie będzie. Były premier już w poprzednich latach przyznawał zresztą, że „pomysł, aby przymusowo wydłużać czas pracy, był błędem”. To jednak oznacza, że nawet ci ekonomiści, którzy uważają, że wiek emerytalny należy podwyższyć, zdają sobie sprawę z tego, że postulat ten pada na jałowy grunt.

Reklama

Zarówno Tusk, jak i przedstawiciele Zjednoczonej Prawicy, podkreślają, że obecne regulacje dają Polakom wybór, ile chcą pracować. Minimalny wiek emerytalny ustalony na niskim poziomie poszerza to pole wyboru. W praktyce jednak, jak uważają, ludzie i tak będą chcieli pracować jak najdłużej, bo w przeciwnym wypadku ich świadczenia emerytalne będą niskie. Ankietowanych przez nas ekonomistów ten argument nie przekonuje. Niespełna 12 proc. z nich zgodziło się z tezą, że „nie ma potrzeby podwyższać minimalnego wieku emerytalnego w Polsce, ponieważ konstrukcja systemu emerytalnego stwarza wystarczająco silne bodźce, aby ludzie pracowali możliwie najdłużej”. Co więcej, tylko 37 proc. uczestników sondy uważa, że te bodźce da się odpowiednio wzmocnić. Szczegóły tej dyskusji przedstawimy w najbliższych tygodniach.

dr hab. Gabriela Grotkowska, dziekan Wydziału Nauk Ekonomicznych UW

W przypadku niektórych grup zawodowych niższy wiek emerytalny jest istotnym czynnikiem przyciągającym do ich wykonywania. W przypadku zawodów o szczególnym znaczeniu społecznym warto stosować to narzędzie po stronie pozapłacowych korzyści z zatrudnienia. W mojej opinii należy jednak dokonać przeglądu listy zawodów dających prawo do wcześniejszego nabycia uprawnień emerytalnych i ją skrócić. Natomiast niższy wiek emerytalny dla kobiet w sposób nieubłagany oznacza wyraźnie niższy poziom dochodów emerytek i niższy poziom ich życia.

dr hab. Marek Kośny, profesor Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

Uwzględniając kontekst polityczny, nie jestem pewien, czy podwyższenie minimalnego wieku emerytalnego to kwestia najbliższych kilku lat. Ale w dłuższym okresie nie widzę dla takiej zmiany alternatyw. Ani konstrukcja systemu emerytalnego, ani tym bardziej system dodatkowych zachęt nie stanowi obecnie wystarczającego bodźca do wydłużania okresu aktywności zawodowej, co pokazują dane empiryczne. Sytuacja w tym zakresie nieco się poprawi, gdy przechodzić na emeryturę zaczną osoby całkowicie objęte „nowym” systemem, ale nie widzę szans na to, aby było to rozwiązanie wystarczające (w skali populacji).

prof. dr hab. Michał Brzoza-Brzezina, Szkoła Główna Handlowa

Konstrukcja systemu emerytalnego stwarza bodźce do dłuższej pracy, ale nie wszyscy na nie reagują. W efekcie bez podniesienia wieku emerytalnego duża część społeczeństwa będzie pobierać emeryturę minimalną, co będzie wywierać presję polityczną na jej podwyżki. Presja ta będzie rosła wraz ze wzrostem populacji emerytów. Możemy znaleźć się w bardzo niekorzystnej równowadze, w której ludzie pracują krótko, otrzymują wysoką emeryturę minimalną (co zmniejsza bodźce do dłuższej pracy), a młodsze roczniki ponoszą wysokie koszty podatkowe takiego rozwiązania.

O panelu Ekonomistów „Rzeczpospolitej”: Debata oparta na faktach, a nie przesądach

Wbrew pozorom w ekonomii niewiele pytań ma jednoznaczne odpowiedzi. Celem panelu ekonomistów „Rzeczpospolitej”, który zainaugurowaliśmy w 2020 r., jest pokazanie pełnego spektrum opinii na tematy ważne dla rozwoju polskiej gospodarki.

Do udziału w tym przedsięwzięciu zaprosiliśmy około 70 wybitnych polskich ekonomistów z różnych pokoleń i ośrodków akademickich (także zagranicznych) oraz o różnorodnych zainteresowaniach naukowych. Tę grupę ekspertów, która stale się powiększa, mniej więcej raz na miesiąc prosimy o opinie i komentarze dotyczące aktualnych zagadnień z zakresu szeroko rozumianej polityki gospodarczej. Takie badania opinii cenionych ekonomistów pozwalają na recenzowanie bez uprzedzeń wszelkich pomysłów, które pojawiają się w debacie publicznej, i wysuwanie nowych. Stanowią też forum wymiany idei.

Wyniki wszystkich dotychczasowych sond oraz komentarze uczestników znaleźć można na stronie: www.klubekspertow.rp.pl